አከራካሪ የሆነው ንብረት በ3ኛ ወገን ስም የሚገኝ ነው ይበሉ እንጂ የተጠቀሰውን 3ኛ ወገን ወክለው ስለ ንብረቱ ለመከራከር መብት ያላቸው መሆኑን አላመለከቱም፣ እንዲሁም ንብረቱ በእጁ አይገኝም በሚል ክደው ያቀረቡት መከራከሪያ የለም። የወፍጮ ድርጅቱ ክፍፍል ላይ ያጋጠመ እክል ለመኖሩ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ በፍቺ ስምምነቱ መሠረት አይፈፀምም መባሉ ተገቢ አይደለም። በአጠቃላይ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ. 373/2/ የአፈፃፀም ፍ/ቤት በዋናው ፍርድ የታዘዘውን ከመፈፀም ውጪ ባለቀው ጉዳይ እንደ አዲስ ማከራከር እንደማይኖርበት በግልጽ ተደንግጎ እያለ የት/ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ችሎት ከፍቺ ስምመነቱ ቃልና ስምምነቱን ካፀደቀው ውሣኔ ይዘት ውጭ የወፍጮ ድርጅቱ የግራ ቀኙ የጋራ ሃብት አይደለም፤ ለግዢው ለ3ኛ ወገን የተከፈለውን ብር 10,000 ተጠሪው ለአመልካች እኩሌታውን ይክፈሏቸው ሲል የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል።

ው ሣ ኔ

1/ የክርክሩ ምክንያት የሆነው በት/ብ/ክ/መ/ በጣቢያ ደጀን ኦዲኾሎ የሚገኘው የወፍጮ ድርጅት የግራ ቀኙ የጋራ ሀብት በመሆኑ በሕዳር 15 ቀን 1999 ዓ.ም ባደረጉት ስምምነት መሠረት ክፍፍሉ ይፈፀም።

2/ የወፍጮ ድርጅቱን በስምምነት ማካፈል ካልተቻለ የወፍጮ ድርጅቱ ተገምቶ አንደኛው ወገን የግምቱን ግማሽ ገንዘብ ከፍሎ ድርጅቱን ለራሱ ያስቀር።

3/ አንደኛው ወገን የግምቱን ግማሽ ለሌላኛው ከፍሎ ድርጅቱን ማስቀረት ካልቻለ የወፍጮ ድርጅቱ በሐራጅ ተሸጦ ግራ ቀኙ የሽያጩን ገንዘብ እኩል ይካፈሉ።

4/ የት/ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 20701 በነሐሴ 4 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ ተሽሯል። ይፃፍ።

5/ ግራ ቀኙ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ። መዝገቡ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰ/መ/ቁ. 33440

ነያ 21 ቀን 2000 ዓ.ም.

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ

ታፈሰ ይርጋ

መድኅን ኪሮስ

ሡልጣን አባተማም

አመልካች፡- ወ/ሮ ኪሮስ ገ/ማርያም - ጠበቃ ሰለሞን ገ/ሚካኤል

ተጠሪ፡- አቶ ግርማ ገብረስላሴ - ጠበቃ አያሌው ካሕሳይን

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የተጀመረው በአዲስ አበባ የከተማ ነክ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን በቅድሚያ የአሁን ተጠሪ የሟች ወ/ሮ ኪሮስ ውቤ ልጅ ነኝ በማለት የወራሽነት ማስረጃ ካገኙ በኋላ የአሁን አመልካች እዚሁ ፍ/ቤት ቀርበው ሟች እህቴ ወ/ሮ ኪሮስ ውቤ ልጅ ሳትወልድ የሞተችና ከተጠሪውም ጋር ምንም ዓይነት ዝምድና የሌላቸው ስለሆነ ተጠሪ የሟች ወራሽ ነው ተብሎ በዚህ መዝገብ የተሰጠው ማስረጃ ሊሰረዝ ይገባል የሚል መቃወሚያ አቅርበው ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን አከራክሮ ልጅነትን በተመለከተ የከተማ ነክ ፍ/ቤት

ለመወሰን በሕግ ሥልጣን ያልተሰጠው ስለሆነ ተጠሪ የሚች የወ/ሮ ኪሮስ ውቤ ልጅነትን በተመለከተ ሥልጣን ላለው ፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበው ውሣኔ በተገኘ ጊዜ መዝገቡን የማንቀሳቀስ መብታቸው የተጠበቀ ነው በማለት መዝገቡን ዘግቷል።

ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተውም የከተማ ነክ ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት በበኩሉ ግራ ቀኙን አከራክሮ ልጅነት የልደት የምስክር ወረቀት በማቅረብ ማስረዳት እንደሚቻል በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ በአንቀጽ 154 ላይ የተመለከተ ሲሆን ከዚህ ድንጋጌ ማንኛውም ፍ/ቤት የሕግ ግምት በመውሰድ ልጅነትን ማረጋገጥ የሚችል በመሆኑ ሥልጣን ላለው ፍ/ቤት አቤቱታው ይቀረብ ሊባል የሚችለውም የልደት የምስክር ወረቀ በ አመልካች ልጅ መሆኑን በሁኔታና በሰው ምስክር ለማስረዳት በጠየቀ ጊዜ ነው ካለ በኋላ ይግባኝ ባይ የአሁን ተጠሪ የሚች የወ/ሮ ኪሮስ ውቤ ልጅ ስለመሆኑ በልደት የምስክር ወረቀት የተረጋገጠ ስለሆነ የሥር ፍ/ቤት የይግባኝ ባይ ልጅነት በቅድሚያ ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ሊረጋገጥ ይገባል በማለት አቤቱታውን ሳይቀረበል መቅረቱ በአግባቡ ስላልሆነ ይግባኝ ባይ የሚች ወ/ሮ ኪሮስ ውቤ ልጅ ከሆነ የመጀመሪያ ደረጃ ወራሽ ስለሚሆን መ/ሰጭ ሊወርሱ ስለማይችሉ በመ/ቁ. 5205/98 ኀዳር 1 ቀን 1998 ዓ.ም. ወራሽ ናቸው ተብሎ የተሰጠው ውሣኔ ተሠርዟል በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።

የአሁን አመልካች በዚሁ ውሣኔ ቅሬታ አድሮባቸው ለከተማ ነክ ፍ/ቤት ሰበር ችሎት የሰበር አቤቱታ ቢያቀርቡም የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ውሣኔ መሠረት የሕግ ስህተት አልተፈፀመበትም በማለት አቤቱታውን ሳይቀበለው ቀርቷል።

ይህ ሰበር ችሎትም የቀረበለትን አቤቱታ መርምሮ በተጠሪ ልጅነት ላይ ተመስርቶ የቀረበውን ክርክር የከተማ ነክ ይ/ሰሚ ፍ/ቤት ተመልክቶ ውሣኔ መስጠቱ በሕግ በተሰጠው ሥልጣን ሥር የሚሸፈን ስለመሆኑ ተጣርቶ ሊወሰን የሚገባው መሆኑን በማመኑ ተጠሪን በመጥራት ግራ ቀኙን አከራክሯል።

የሰበር አቤቱታውም ያስቀርባል ከተባለበት ነጥብ አኳያ እንደሚከተለው ተመርምሯል።

የአዲስ አበባ ከተማ ነክ ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት በውሣኔው ላይ እንዳሰፈረው ልጅነት የሚረጋገጥበት ዋናው ማስረጃ የልደት ምስክር ወረቀት እንደሆነ በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ በአንቀጽ 154 ላይ ተመልክቷል። ይህ ማለት ግን የልደት ምስክር ወረቀት ክርክር ሊነሳበት የማይችል ሙሉ እምነት ሊጣልበት የሚችል /Conclusive/ ማስረጃ ነው ማለት ግን አይደለም። አመልካችም ተጠሪ የሚች ወ/ሮ ኪሮስ ውቤ ልጅ መሆኔን ያረጋግጥልኛል በማለት ያቀረቡት የልደት ምስክር ወረቀት በተጭበረበረ መንገድ የተገኘ ከመሆኑም በላይ ሚች በሕይወት ዘመናቸ አልወለዱም በማለት ተከራክረዋል። በተጠሪ ልጅነት ላይ በዚህ መልኩ ክርክር የተነሳበት ከሆነም የተጠሪ ልጅነት ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ክርክር ተደርጎበት ውሣኔ የሚሻ ጉዳይ ነው።

በዚሁ መሠረትም የከተማ ነክ የመ/ደ/ፍ/ቤት ክርክር የተነሳበት የተጠሪ ልጅነት ጉዳይ በቅድሚያ ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ዕልባት ሊሰጠው ይገባል ማለቱ አግባብነት ያለው ሆኖ ሳለ የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ግን የልደት ምስክር ወረቀቱ በማስረጃ ሊስተባበል እንደማይችል በመቁጠር የተጠሪ ልጅነት ጉዳይ ከዚህ በኋላ ክርክር ሊደረግበት አይችልም በማለት የሥር ፍ/ቤት የሰጠውን ትዕዛዝ መሻሩ እንደዚሁም የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ሰበር ችሎት ይህንን ስህተት ሳያርም መቅረቱ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል።

ው ሣ ኔ

1. የአዲስ አበባ ከተማ ነክ ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 03902 በሰኔ 19 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ እንደዚሁም ሰበር ችሎቱ በመ/ቁ. 04714 በሐምሌ 12 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽሯል።

2. የአዲስ አበባ ከተማ ነክ መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 4979/97 በታህሳስ 4 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠው ብይን ጸንቷል፡፡
3. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡
4. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

የሰ/መ/ቁ. 33875

መጋቢት 25 ቀን 2000 ዓ.ም.

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ

ሒሩት መለሠ

ፀጋዬ አስማማው

ዓሊ መሐመድ

መድኅን ኪሮስ

አመልካች፡- ወ/ሮ የሻረግ አባትኩን ቀረቡ፡፡

ተጠሪ፡- ወ/ሮ መሠረት አድማሱ ቀረቡ፡፡

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ክርክሩ የተጀመረው በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ሲሆን የአሁንዋ ተጠሪ የአቶ ኪዳነወርቅ ብርቁ ሚስት ስለመሆናቸው መጋቢት 16 ቀን 1996 ዓ.ም. በመ/ቁ. 12185 በዚሁ ፌ/ጠ/ፍ/ቤት ቁራ ምድብ 1ኛ ፍትሐብሔር ችሎት የተወሰነላቸው ሲሆን የአሁንዋ አመልካች የሟች አቶ ኪዳነወርቅ ብርቁ ሚስት እኔ ነኝ፤ ወ/ሮ መሠረት አድማሱ የሟች ሠራተኛ እንጂ ሚስት አልነበሩም በማለት ተቃውመዋል፡፡

ተቃውሞው የቀረበለት ፍ/ቤትም ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ ወ/ሮ መሠረት አድማሱ አቅርበው ያሰሙዋቸው ምስክሮች አቶ ኪዳነወርቅ ብርቁ ድግስ ደግሰው ለተጠራው ሕዝብ ወ/ሮ መሠረት አድማሱ ሚስቴ ናት፤ ከእንግዲህ ባልና ሚስት ነን ብለው መናገራቸውንና ከዚያም በኋላ አብረው በመኖር ልጆች መውለዳቸውን ያስረዱ በመሆኑና ተቃዋሚዋ ያሰሙዋቸው ምስክሮች ደግሞ የሰጡት ምስክርነት ይህን የሚያፈርስ ባለመሆኑ ተቃውሞው ተቀባይነት የለውም በማለት ቀደም ብሎ የተሰጠውን ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 360/2/ መሠረት አጽንቷል፡፡

የአሁንዋ አመልካች ለከፍ[illegible] ቤት ይግባኝ አቅርበዋል፡፡ የፌ/ከ/ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን ካከራከረ [illegible] መሠረት አድማሱ ምስክሮች ሟች ድግስ ደግሰው ባልና ሚስት ነን ብለው ተናግረዋል ብለው ቢያስረዱም ይህ አባባል በጽሁፍ በሽማግሌዎች ፊት እስካልተደረገ ጊዜ ድረስ ተደረገ የተባለው ጋብቻ በባሕላዊ ጋብቻ ሥር አይወድቅም፡፡ የሥር ፍ/ቤት የወ/ሮ መሠረት አድማሱን ሚስትነት የወሰነው ጋብቻው በሰርተፍኬት ወይም በትዳር ሁኔታ ሳይረጋገጥ ነው በማለት ውሳኔውን በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት ሽሮታል፡፡

የአሁንዋ ተጠሪ ደግሞ በፌ/ከ/ፍ/ቤት ውሣኔ ላይ ቅር በመሰኘት ለፌ/ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን ጠቅላይ ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር ካዳመጠ በኋላ ይግባኝ ባይዋ በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ያሰሙዋቸው ምስክሮች ሟች ድግስ ደግሰው ሰው ጠርተው በሕዝብ ፊት ከእንግዲህ ከወ/ሮ መሠረት አድማሱ ጋር ባልና ሚስት ነን በማለት በመናገር የጋብቻውን መመሥረት ያበሰሩና አብረው በመኖርም ልጆች መውለዳቸውን ያስረዱ በመሆኑ የጋብቻው መኖር በቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 97/1/ መሠረት በሁኔታ ተረጋግጧል፡፡ ይህ ሁኔታ ደግሞ በመልስ ሰጭ ማስረጃ በአንቀጽ 97/2/ መሠረት አልተስተባበለም፡፡ የሥር ፍ/ቤት ለባሕላዊ ጋብቻ የሰጠው ትርጉምም የተሳሳተ